

■ Zemědělství

Rajčata z českých skleníků v zimě nekoupíte. Farmy v nich kvůli drahé elektřině nebudou svítit

Klára Vašíčková
klara.vasickova@hn.cz

Moderní skleníky pro hydroponické pěstování rajčat zažívaly v Česku za poslední roky rozmach. Zatímco v roce 2015 zabíraly 21 hektarů, nyní je to okolo 50 hektarů. Vybízely k tomu investiční dotace od ministerstva zemědělství i ochota lidí kupovat menší, byť dražší rajčátka. Byl to výnosný byznys, který zajišťoval příjmy po celý rok. Až do loňského podzimu.

Když ceny plynu a elektřiny začaly skokově růst, farmáři si spočítali, že pokud přes zimu nezačnou s energiemi šetřit, budou buď tratit, nebo budou muset kilo rajčat prodávat za stovky korun. Postupně se tedy uchýlili k úsporným řešením, která ale vedla ke ztrátě přibližně poloviny zimní produkce. A pro letošek už má část z nich jasno – pokud se na trhu s energiemi něco nezmění, česká rajčata ze skleníků v zimě nebudou.

V Česku rostou v moderních sklenících především rajčata, která mezi spotřebiteli patří k nejoblíbenější zelenině. Dále pak okurky a papriky. Nejpálčivější je situace tam, kde se sklízí celoročně. Zhruba od října do března se totiž rostlinám musí přisvěcovat a přes zimu je nutné skleníky vytápět. Jsou tedy energeticky extrémně náročné a několiknásobně dražší než energie pro jejich provozovatele neúnosné.

„V uplynulé zimě jsme v podstatě přestali používat pěstební světla, v té nadcházející je nebudeme používat vůbec,“ sdělil Jiří Stodůlka, jednatel Farmy Bezdínek z Dolní Lutyně na Karvinsku. Podnik pěstuje rajčata ve sklenících o rozloze 11,5 hektaru,

což je nejvíce v zemi. Od loňska v něm 70 procent drží šéf zlínské plastikářské společnosti Spur Tomáš Dudák.

Náklady na teplo farmě díky dlouhodobé smlouvě s ČEZ Teplárenská meziročně vzrostly jen o pět procent. V příštím roce ale hrozí výrazné zdražení. Náklady na elektřinu v zimě kvůli omezení svícení klesly, spolu s tím však upadla i produkce rajčat. „Místo letošního července jsme krásný mladý porost ukončili o půl roku dříve. Za tuto krátkou sezónu jsme sklídili pouze třetinu obvyklého množství,“ připustil spoludávatel Stodůlka s tím, že počítá ztráty v řádu desítek milionů korun.

Konec svícení rovněž znamená změnu pěstebního cyklu. Termín sázení nových rostlin se totiž odvíjí od toho, zda se ve sklenících přisvěcuje, či nikoliv. Pokud skleníky světla mají, měla by tam nová výsadba probíhat právě v těchto týdnech. Třeba na Farmě Kožichovice na Vysočině tomu tak ale není. Zatímco dosud tam pěstovali rajčata ve větším skleníku o rozloze 2,3 hektaru pod světly a v menším s výměrou 0,7 hektaru bez nich, od zimy bude bez světla vše.

„Normálně bychom za měsíc vyklidili velký skleník a nasadili tam nové rostliny. Takhle už to ale nikdy nebude. Stávající rostliny tam necháme až do zimy, pak oba skleníky vyklidíme a vysadíme nové rostliny. Bez světla budou plodit jen od jara přibližně do Vánoc,“ vysvětlil vedoucí provozu Aleš Konečný. „Pokud bychom v lednu měli prodávat rajče vypěstované ve skleníku, stálo by kilo 500 korun,“ odhaduje.

K výrazným úsporám přistoupila farma už loni. Místo běžných 18 hodin svítla třeba jen dvě. V důsledku toho bylo nutné zalomit u každé rostliny jeden výhon, ze tří na dva, aby úbytek světla přežily. Tím klesla produkce. V předchozích letech bývala sklizeň Farmy Kožichovice okolo 900 tun, kvůli úsporným opatřením se propadla o 38 procent.

Zatímco světla lze za cenu menší úrody vypnout, v zimě se ve sklenících topit musí. Nejen kvůli tomu, aby nezamrzla voda v trubkách, ale také aby se na střeších rozpustil napadaný sníh. Pod jeho tíhou by se konstrukce skleníku mohla zhroutit. Zároveň je potřeba přitápět i rostlinám, které, i když neplodí, potřebují minimální průměrnou denní teplotu okolo 18 stupňů.

Zdražení energií citelně postihlo celé odvětví. Rozdíly mezi firmami ale přece jenom jsou. Záleží na tom, zda mají i vlastní zdroj energie. „Máme bioplynovou stanici, z které využíváme veškeré zbytkové teplo pro vytápění skleníků a také elektrickou energii pro svícení. Stanice pokryje třetinu spotřeby,“ sdělil Petr Koukal, předseda představenstva Zemědělského družstva Haňovice, které má nedaleko Litovle skleníky na třech hektarech. V uplynulé zimě družstvo ještě na celé výměře svítalo. Pro příští sezónu uvažuje o svícení pouze v té části, pro kterou vystačí energie z bioplynky. Podobně je tomu na farmě Velké Němčice, kde na necelých pěti hektarech pěstují okurky. Více než polovinu elektrické energie dokážou pokrýt z vlastní bioplynové stanice.

V Kožichovicích přispívají k úsporám kogenerační jednotky, které vyrábí elektrickou energii a teplo. „Plyn do nich sice musíme nakupovat, ale hlavní úspora je v tom, že využijeme teplo, které by jinak bylo odpadní. Zároveň jsme napojeni na síť, a když sami elektřinu a teplo nepotřebujeme, prodáváme energii do sítě,“ uvedl hlavní agronom Tomáš Klíma.

Do kogeneračních jednotek investuje také Farma Bezdínek. Kromě toho farma připravuje nový skleník pro rajčata o rozloze 3,5 hektaru. Projekt zahájili již loni. Stodůlka připustil, že pokud by měli se stavbou začít letos, kvůli aktuální situaci by ji určitě odložili. „V Česku je to letos jediný skleník ve výstavbě, o kterém vím. Myslím, že další nové nejspíš v dohledné době vznikají nebudou,“ míní.

Největší v Česku Farma Bezdínek (na snímku) je v Česku největším producentem rajčat v hydroponických sklenících. Kvůli drahým energiím ale její produkce výrazně poklesla. Foto: HN - Jiří Zerzoň

■ Stavebnictví

Start-up vyhledává Ukrajince pro evropské stavební firmy

Anastasija Kriušenko
anastasija.kriusenko@hn.cz

Evropské stavební firmy kvůli pandemii koronaviru a teď i válce na Ukrajině čelí nedostatku pracovníků ze zahraničí. Kromě toho na ně dopadá inflace a zvyšující se ceny komodit a stavebních materiálů. To vše se projevuje i v koncových cenách staveb. Pro estonský start-up Werk je to však příležitost – pomáhá stavebním podnikům najít sezonní dělníky z ciziny.

„Ve velkých městech bylo až 40 procent zahraničních pracovníků na stavbách, teď mnozí z nich chybí,“ říká Martin Kalamees, spoluzakladatel Werku. Se svými dvěma kamarády Markusem Tarnem a Marion

Karlakasovou v roce 2020 založil firmu, která teď pracuje na rozšíření svého desetičlenného týmu o dalších pět lidí a expanduje.

Před pár měsíci v první fázi pre-seed financování získal 1,3 milionu dolarů (30,6 milionu korun) od investičního fondu Change Ventures.

Werk začal působit rovnou v zahraničí – ve Finsku. „Začít v Estonsku nedávalo smysl, protože zde máme nízké mzdy a šedou ekonomiku ve stavebnictví. Finsko si naopak váží transparentnosti a dodržování pravidel,“ uvádí Kalamees. Jeho start-up dále podniká ve Švédsku, Dánsku a zkušebně začal fungovat v Německu.

„Česko pro nás určitě bude zajímavé v nadcházejících letech. Nedostatek pracovníků sil totiž tlačí firmy k transparentnosti, digitalizaci a za-

jištění lepších podmínek. Jinak zůstanou bez lidí,“ předvídá Kalamees.

V posledních letech nejvíce zahraničních sezonních pracovníků přicházelo do Evropy především z Ukrajiny, ale také z Běloruska či Ruska. Pandemie, a teď i válka, tento proud skoro úplně zastavila.

Start-up se proto snaží přivést do Evropy pracovníky z jiných východních zemí. „Nedávno se nám podařilo podepsat smlouvu o spolupráci s uzbekovskou vládou, která je schop-

**~
Ukrajinců, kteří zůstali v Evropě, jsou miliony. Stále chtějí pracovat a posílat peníze domů.**

na dodat desítky tisíc zkušených lidí. Ale ozývají se nám i zájemci z Gruzie, Ázerbájdžánu, Kazachstánu, Kyrgyzstánu nebo třeba ti, kteří se za prací již dříve přestěhovali do Ruska – teď chtějí pryč,“ říká CEO firmy, která konkuruje personálním agenturám. „Oproti těm ale nabízíme kompletní produkt: hledání, párování, prověřování a přemístování pracovníků. Obě strany také získají nástroj pro řízení a sledování celého procesu i s časovými odhady,“ vysvětluje.

Důležití pro Werk jsou i Ukrajinci, kteří zůstali v Evropě. Podle Kalameese se zdržují zejména v Pobaltí, Polsku a Rumunsku. „I když někteří z pracovníků, se kterými jsme byli v kontaktu, se vrátili na Ukrajinu, těch, kteří zůstali v Evropě, jsou miliony. Stále chtějí pracovat a posílat peníze na Ukrajinu.“

Start-up tyto zkušené stavaře hledá pomocí sociálních sítí, spolupracujících personálních agentur nebo na základě doporučení. „Každý pracovník zná minimálně deset dalších a dobré recenze se šíří velmi rychle,“ usmívá se Kalamees.

Za zprostředkování pracovníků, kterých se na platformě Werk zaregistrovalo více než tisíc, platí stavební společnosti. Kalamees však říká, že Werk stojí na straně uchazečů a spolupracuje pouze s takovými podniky, které jim nabízejí stejně důstojné podmínky a mzdu jako místním. „Důsledně prověřujeme zaměstnavatele a podmínky, které po příjezdu budou migranti mít. Zejména v období krize totiž operuje spousta podvodníků, kteří situace pracujících zneužívají,“ uvádí šéf estonského start-upu.